

Képes Gábor:

A számítógépközpontoktól a digitális esélyegyenlőségig. Az NJSZT első 50 éve

Hivatkozás/reference:

Képes Gábor: „A számítógépközpontoktól a digitális esélyegyenlőségig. Az NJSZT első 50 éve”,

Információs Társadalom,

XVIII. évf. (2018) 3–4. szám, 139–151. old.

<https://dx.doi.org/10.22503/infiars.XVIII.2018.3-4.7>

Idén fél évszázada alakult meg a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság (NJSZT). Mostani tanulmányunk azt mutatja be, hogyan nyílt ki az NJSZT és vált az információs társadalom kérdéseinek egyik legfontosabb nonprofit szereplőjévé – s közben hogyan hatott a magyar társadalomra, amely iránt felelős elkötelezettséget vállalt. *Kulcsszavak: NJSZT, számítógépközpont, történelem, digitális esélyegyenlőség*

Információs Társadalom

Pokol Béla:
Az emberi lét rétegei és a robotika kérdései

Eszenyiné Borbély Mária:
A magyar települési könyvtárakban dolgozó könyvtárosok digitális kompetenciájának állapota – egy országos reprezentatív vizsgálat eredményei

Vári László:
Szabadság határokkal, avagy európai útmutató a szólásszabadság jogszerű gyakorlásához

Képes Gábor:
A számítógépközpontoktól a digitális esélyegyenlőségig:
50 éves a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság

2018. XVIII. évfolyam 3–4. szám

From Computer Centres to Digital Inclusion: the First Fifty Years of the John von Neumann Computer Society

The John von Neumann Computer Society (NJSZT) was founded half a century ago this year. This study shows how NJSZT has opened up and became one of the most important non-profit actors in information society issues – and at the same time how it has influenced the Hungarian society to which it committed itself.

Keywords: NJSZT, Computer centres, history, digital inclusion

A folyóiratban közzétett művek a *Creative Commons Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi Licenc* feltételeinek megfelelően használhatók.

A számítóközpontoktól a digitális esélyegyenlőségig

Az NJSZT első 50 éve

Idén fél évszázada alakult meg a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság (NJSZT). Mostani tanulmányunk azt mutatja be, hogyan nyílt ki az NJSZT és vált az információs társadalom kérdéseinek egyik legfontosabb nonprofit szereplőjévé – s közben hogyan hatott a magyar társadalomra, amely iránt felelős elkötelezettséget vállalt. Tanulmányunkban tehát nem vállalkozunk az NJSZT teljes történetének bemutatására, melyről az egyre bővülő dokumentumanyag bárki számára hozzáférhető a Társaság Informatika-történeti Adattárából.¹ Arra sem vállalkozunk, hogy a Társaság által érintett összes fontosabb témakört azonos súllyal mutassuk be. Ezekről tájékozódhat mindenki, aki a Társaság internetes felületeit tanulmányozza² – vagy megtekinti az e sorok írója által rendezett NJSZT50 kiállítást³, amely tematikus egységekben igyekszik a Társaság történetét bemutatni.

Kilátás az Elefántcsonttoronyból

Az első, nyilvános számítástechnikai szakkiállítást 1968-ban tartották Magyarországon, Esztergomban, ahol már bemutatkozott a magyar számítógépipar is – például az Elektronikus Mérőkészülékek Gyára által gyártott EMG-830 tranzisztoros számítógép és a Központi Fizikai Kutatóintézetben – amerikai mintára – fejlesztett, szintén tranzisztoros TPA-1001 (Tárolt Programú Analizátor).⁴

Az egy más kérdés, hogy csakhamar egész más irányt vett a magyar számítástechnika: 1968-ban megalakult a szocialista országok Egységes Számítógép Rendszere (ESZR) – s e kihívásnak megfelelően ívelt fel a következő években a Számítástechnikai Koordinációs Intézet (SZKI) és a Videoton csillaga.

Az esztergomi alkalmon (Számítógéptechika '68) már megjelent egy új szervezet: a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság csírája is. Németh Pál friss visszaemlékezését idézve: „Más, a konferencia programjában szintén nem szereplő kérdés is behatóan foglalkoztatta a résztvevőket. Szentiványi Tibor kollégánk óriási ambícióval és lelkesedéssel keresett meg minden beszélgető csoportot, vagy akár egyedül is csellengő kollégát és ismertette számukra egy létrehozandó szakmai társaság koncepcióját és kérte a résztvevőket, hogy egyrészt támogassák ezt az elképzelést, adjanak ötleteket a társaság tevékeny-

¹ itf2.njszt.hu

² njszt.hu, ajovomultja.hu, facebook.com/njszt, jelenbolajovobe.blog.hu

³ A tárlat a tanulmány írásakor az NJSZT Informatika Történeti Kiállításán, Szegeden látható, várhatóan onnan Budapestre, majd az NJSZT egyes területi szervezeteihez vándorol. A szegedi megnyitó: <http://ajovomultja.hu/news/njszt50-megnyitottunk>

⁴ Mindkét számítógép megtalálható az NJSZT Informatika Történeti Kiállításában, azaz a Jövő múltjában. A kiállítás tárgyait – és általában, az informatikatörténetet bemutató könyv: Képes Gábor – Álló Géza: A jövő múltja, Neumanntól az internetig, NJSZT, 2013 (Alföldi István szerk.)

ségnek kialakítására, valamint írásban is jelezzék belépési szándékukat a Neumann János nevét viselő társaságba. Ezt sokunk meg is tette. Ez lett az NJSZT!⁵”

Az alakulás évében az egész magyar informatika – melyre ekkor még nem használták az informatika szót – alig volt tíz éves. A kibernetikával és a számítógépekkel kapcsolatos más tudományokkal foglalkozó tudósok 1963-ban alakították meg a MTE Sz⁶ Információfeldolgozási, Kibernetikai és Operációkutatási Szakosztályát (IKOSZ), majd 1965-ben ebből az AIOT-ot (Automatizálási, Információfeldolgozási, Operációkutatási Tanács). Az AIOT elnöke Tarján Rezső (1908-1978) volt, a magyar kibernetika egyik úttörője és Neumann életművének hazai megismertetője, aki az NJSZT első elnöke lett.

1. kép: Az NJSZT első elnöke, Tarján Rezső

Tarján elnökletével és Kádár Iván főtitkári munkájával 1975-ig működött az NJSZT. A kor szabályainak megfelelően, a MTE Sz 32. taggyesületként, de ismereteink szerint régiókban elsők között alakult ilyen „önálló” számítástechnikai szervezet. Hogy a Társaság Neumann János nevét vette fel, az – Havass Miklós szavaival – a „furfangos és találemény” Szentiványi Tibornak volt köszönhető, aki a korai hidegháború idején amerikai oldalon fontos szerepet vállaló zsenit javasolta. Ez maximálisan elfogadható volt, ismerve a magyar tudós megkérdőjelezhetetlen szerepét a modern számítógépek működési elveinek kidolgozásában (Neumann-elvek), ugyanakkor „csendes, értelmiségi lázadásnak” is tekinthető.

A mintegy 300 alapító tag az akkor számítóközpontokban működő gépek elméleti és gyakorlati problémáiban jártas „top” szakember volt, élükön a tiszteletbeli elnökkel és „első számú taggal”, a szegedi Kalmár László professzorral, a programozó matematikus képzés magyarországi atyjával. Ott találjuk az alapítók között Pesti Lajost, a Központi Statisztikai Hivatal elnökhelyettesét, az első magyar elektronikus számítógép (M-3) egykori csapatát, köztük Dömölki Bálintot, Kovács Győzöt, Németh Pált, Szentiványi Tibort és

⁵ <http://itf2.njszt.hu/rendezveny/szamitogeptechnika-konf-sorozat>

⁶ Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége

Szelezsán Jánost, az ekkor a NIMIGÛSZI-nél⁷ osztályvezető Havass Miklóst és az első magyar középiskolai informatikatanárt, a piarista szerzetes Kovács Mihályt is, aki később (1987-ben) elsőként kapta meg a Társaság Tarján-díját.

A tagság szakosztályokba szervezte munkáját és néhány megyében területi szervezet is alakult (elsők között Borsod, Csongrád, Baranya megyékben). A Társaság a kezdetektől bekapcsolódott a nemzetközi vérkeringésbe, 1969-ben már IFIP Nemzetközi Adatfeldolgozási Szemináriumot tartottak, melynek előzményeire Rómában és Londonban került sor. A szakosztályok számos, sorozattá terebélyesedő konferenciát (például Számítógéptechnika/COMNET konferenciák) és szemináriumokat tartottak. Talán meglepő lehet, de már a hetvenes évek elejétől szerveződött az Orvos-biológus közösség, Szegeden 1970 év végén a Számítástechnikai és Kibernetikai módszerek alkalmazása az orvostudományban és biológiában című konferencia egy sorozat kezdete lett, amely Neumann Kollokvium néven mindmáig létezik.

A pezsgő tudományos élet a számítóközpontok, kutatóintézetek, egyetemek koponyái számára óriási értékkel bírt, a magyar társadalom számára pedig egy fiatal tudományág kultúráját alapozta meg. A nyitást jelzi, hogy a Társaságon belül Ifjúsági Bizottság alakult az „utánpótlás” megszólítására – és az ESZR keretében a vállalati és főiskolai szférában is megjelenő számítógépek köré 1974-től felhasználói körök és klubok is kialakultak.

Az NJSZT rendezvényeiről a Számítástechnika című lap is rendszeresen beszámolt. 1970 nyarán például tudósítottak róla, hogy a „MTESZ Neumann János Számítógéptudományi Társaság” júniusban hatnapos vándorgyűlést rendezett Miskolcon. A rendezvényen az ország különböző középiskoláinak mintegy százhusz matematika-fizika szakos tanára ismerkedhetett meg a számítógépekkel, a különböző programozási rendszerekkel, a „computernek” az iparban és a közgazdasági életben történő felhasználásával. Az előadók egyértelműen leszögezték, hogy „a korszerű matematika-oktatásban szükséges a computer ismertetése, az ezzel kapcsolatos tananyag összeállítása és a módszerek kidolgozása”.⁸

A társadalom informatizálása

1975-ben az NJSZT saját alapszabályt fogadott el, közgyűlést tartott és új vezetőséget választott. Ez volt az addigi legnagyobb lépés a teljes önállósodás felé, de a MTESZ-től való függés csak 1990 után oldódott fel, teljesen pedig 2006-ban váltak le az eredeti funkcióit betölteni már képtelen szervezetről, Alföldi István ügyvezető igazgató javaslatára.

A Társaságot tíz éven át, 1985-ig Vámos Tibor akadémikus vezette, mint elnök és Kovács Győző, mint főtítkárr. Párosuk rendkívül jó érzékkel jelölte meg a fejlődés irányait. Míg Vámos Tibor a közélet útvesztőiben mozgott otthonosan, addig Kovács Győzőnek a tudományos népszerűsítéshez volt hallatlan érzéke. A szuggesztív szakember mindent el is követett, hogy üzenetei minél szélesebb körhöz jussanak el. Az 1975-ben 1300 fős tagság 1986-ra 6000 főre nőtt, a szervezet hatóereje pedig egy nagyságrenddel növekedett. 1982 körül a Társaság vonzerejét növelte az is, hogy nyitott a vállalati-gazdasági munkaközösségek felé és elérte, hogy tagjai kedvezőbb feltételekkel tudjanak GMK-t (gazdasági munkaközösséget) alapítani.

⁷ Nehézipari Minisztérium Ipargazdasági és Üzemszervezési Intézete. Havass Miklós később a Számalk (Számítástechnikai Alkalmazási Vállalat) vezérigazgatója, az NJSZT elnöke, majd tiszteletbeli elnöke.

⁸ Számítástechnika, 1970. július-augusztus, 32. old.

2. kép: Kovács Győző főtitkár és Vámos Tibor elnök

3. kép: Vámos Tibor elnök a HCC szakosztály bemutatóján, 1980-as évek eleje

Elsősorban Obádovics J. Gyula matematikus munkájának köszönhetően – akinek vezetéknevét az egész ország ismeri rengeteg kiadást megélt tankönyvről – gyakorlatilag minden megyében létrejött területi szervezet. A szakmai közösségek konferenciák tucatjait tartották.

Elsősorban Kovács Győzőnek köszönhetően vált az NJSZT a „társadalom informatizálása” mozgalom motorjává. Ebben partnere volt Páris György, a Tudományszervezési és Informatikai Intézet igazgatója, az iskolaszámítógép program atyja is. Az NJSZT szerepe igen jelentős volt abban, hogy a magyar közoktatásban, majd az otthonokban is megjelentek a mikroszámítógépek. Sőt, a Társaságnak volt bátorsága arra is, hogy egy teljesen alulról szerveződő, önálló mozgalmat befogadjon és infrastruktúrával lásson el. Simonyi Endre⁹ mérnök már 1975-ben (!), tehát az Apple-alapítókkal egy időben otthoni számítógépet épített, majd 1978 körül, amerikai mintára, számítógépépítő klubot alapított (HCC).¹⁰ Az NJSZT 1980 körül szakmai közösségévé tette e mozgalmat, ezzel védőernyőt biztosítva számára. Újszerű és komoly lépés volt ez a személyi számítógépek hazai forradalmában.

Az NJSZT tett azért, hogy a sorkatonák, a művelődési intézmények látogatói, az érdeklődő magánemberek kipróbálhassák az első otthoni gépeket („mikroklubok”), élére állt a szakkiállítások szervezésének („SzM-SzM”), a távoktatásnak (TV-BASIC televíziós tanfolyam), a diákversenyeknek (Garay verseny¹¹, Nemes Tihamér verseny¹²) és 1983 és 1990 között megjelentette hazánk első népszerű, diákoknak is szóló informatikai lapját, a Mikroszámítógép Magazin.

A rendszerváltás körüli években folytatódott ez a megkezdett munka az akkori vezetők (köztük Dömölki Bálint és Havass Miklós) lelkiismeretes tevékenységével.¹³ A társaság rendkívül sikeres kongresszusokat és konferenciákat szervezett (többek között a mikroelektronikáról). Az NJSZT számára a nemzetközi konferenciák szervezése a presztízs növekedésén és a szakmai kapcsolatok erősödésén túl bevételi forrást is jelentett.

Míg a számítástechnikával való ismerkedés a magyar társadalom számára a 80-as évek első felében még javarészt a BASIC programozás elsajátítását és a gyerekek számára a játékot jelentette, az évtized második felében és különösen a 90-es évek elején már voltak előjelei az információs társadalom kialakulásának, annak, ahogy az informatika átalakítja a mindennapi életet (gondoljunk csak az IBM PC kompatibilis számítógépek és az ezekre épülő irodai alkalmazások elterjedésére).

1987-ben Sólyom László egyetemi tanár, a későbbi köztársasági elnök „A számítástechnika és a jog kapcsolata, különös tekintettel a hazai információs törvény előkészítésére” címmel tartott előadást az NJSZT közgyűlésén. 1991-ben Szoftver szerzői jogvédő konferenciára is sor került Budapesten. Az NJSZT tehetséggondozási tevékenységének elismerése volt, hogy 1996-ban Magyarországon, Veszprémben rendezték a Nemzetközi Informatikai Olimpiát (IOI)

⁹ Képes Gábor: Búcsú a Számítógépépítőtől, <http://ajovomultja.hu/news/bucusu-szamitogepepitotol>

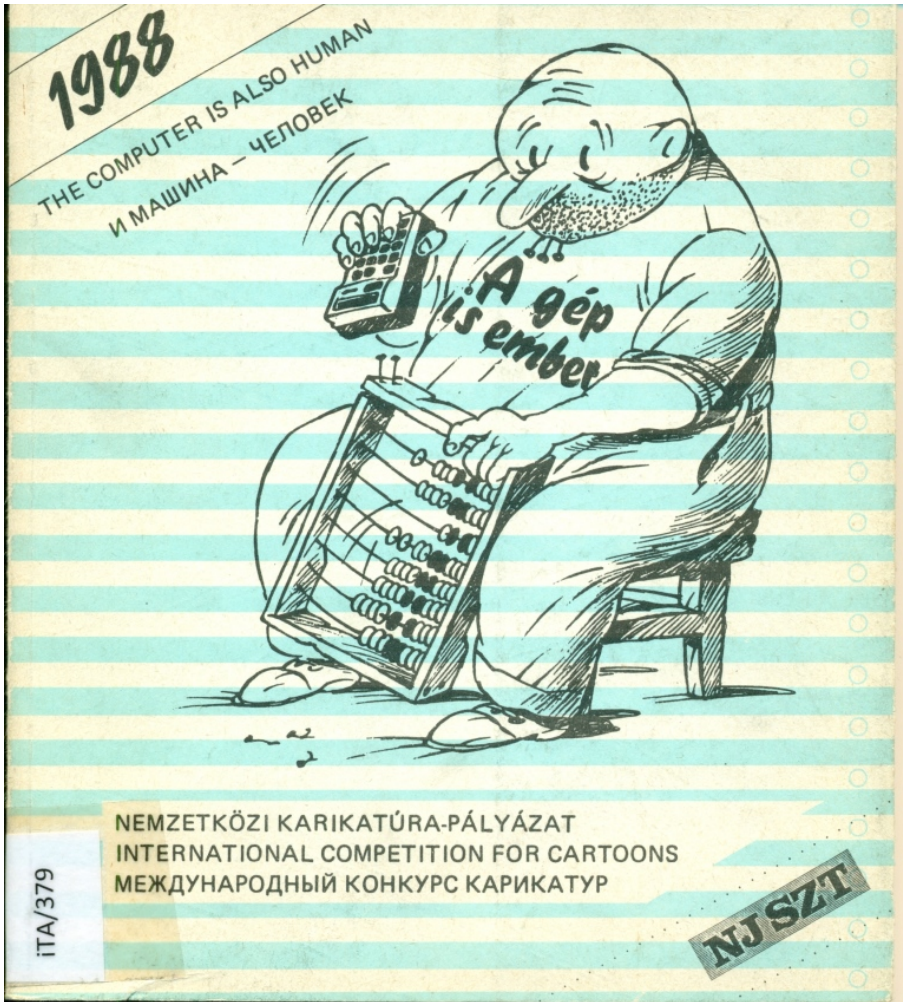
¹⁰ Utolsó interjújában részletesen mesél a klub amerikai gyökereiről és hazai megalapításáról: https://www.youtube.com/watch?v=8jcLpBy2_1s

¹¹ Ennek jogutódja, immár az azóta elhunyt alapító zsűrielnök, Kovács Győző szellemében, a Neumann Verseny: <http://www.ibela.hu/neumann/>

¹² <http://tehetseg.inf.elte.hu/nemes/index.html>

¹³ A továbbiakban az NJSZT vezetői részletesen: <http://itf2.njszt.hu/tisztsegviselok-idoszakok-szerint>

A Társaság 1991-ben csatlakozott a CEPIS-hez (Európai Professzionális Informatikai Társaságok Tanácsa). A 90-es évek gazdaságilag rendkívül nehéz helyzetbe sodorta az NJSZT-t. A vezetés ezt felismerve – és egy, már az európai vérkeringésbe bekapcsolódó, fontos projekt, az ECDL (Európai Számítógép-használói Jogosítvány) hazai felépítésére 1997-ben új vezetőt hívott a csapatba.

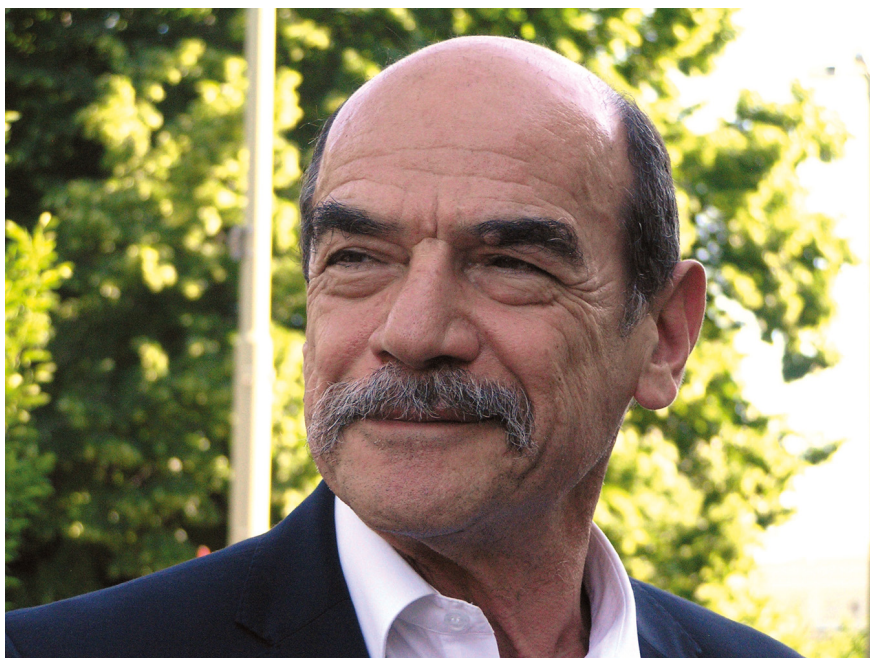

5. kép: A gép is ember, az NJSZT nemzetközi karikatúra pályázata, 1988.

A modern NJSZT és az információs társadalom

Alföldi István ragaszkodott hozzá, hogy a régi időkét idéző főtitkári státusz helyett ügyvezető igazgatóként építse fel a Társaság új struktúráját – beleértve azt is, hogy presztízsnövelő módon az NJSZT 1999-től bejegyzetten közhasznúként működik. Alföldi István

sikeres projektek tapasztalataival érkezett a Titkárság élére¹⁴, s gazdálkodásban, pénzügyekben, projektszervezésben való jártassága nagymértékben járult hozzá a pozitív változásokhoz. Munkája révén sikerült a Társaság ellehetetlenült pénzügyi helyzetét a kor szellemének megfelelően, önálló vállalkozás jellegű megoldásokkal hosszú távon stabilizálni a megszűnő állami és egyéb külső támogatások miatt egyre nehezebb körülmények között.

6. kép: Alföldi István, az NJSZT ügyvezető igazgatója

Sikerült tovább növelni a Társaság szolgáltató jellegét, elektronikus megjelenését is. Megújította a Társaság arculatát, a MI Újság néven megújult havi tájékoztató (szerk. Szedlmayer Bea) 2008-ban Vámos György szerkesztői nivódíjban részesült. Hármasságban fogalmazta meg a Társaság misszióját: *Megőrizni a múlt értékeit, alkalmazkodni a jelenhez, befolyásolni a jövőt.* E hármasság – különösen a jelenhez való alkalmazkodás és a jövő befolyásolásának projektjei – újabb nagyságrendi ugrást eredményeztek: az NJSZT határozottan állást kívánt foglalni a társadalmi szintű, milliőkat érintő folyamatok kérdéseiben. Ezért tanulmányunkban elsősorban ezekre reflektálunk.

A múlt értékeinek megőrzése a társadalomra nagyon is hatással van. Az, hogy egy közösség hogyan viszonyul a saját múltjához és annak egyes aspektusait egyáltalán bemu-

¹⁴ Alföldi István a Központi Statisztikai Hivatalban rendszerprogramozóként, az országos decentralizált adatfeldolgozási rendszerért felelős vezetőként, később fejlesztési igazgatóként dolgozott, későbbi munkahelyein is komoly tapasztalatokat szerzett a kormányzati informatika, az országos informatikai rendszerek és a multinacionális cégek világában. Az NJSZT-nek a megalakulás évtől tagja volt, a 70-es években az Ifjúsági Bizottságban tevékenykedett. Hetvenedik születésnapján készült életút interjú: (<https://njszt.hu/neumann/hir/20180329/pygmalion-projekt>)

tatja-e a jövő nemzedékeknek, társadalmi szintű kérdés. Az NJSZT ezért mindent elkövetett – olykor hiányzó állami funkciókat is átvéve. Még a hetvenes évek közepén határozta el Kovács Győző és Muszka Dániel, hogy számítógépmúzeum létrehozására van szükség – ez az ezredforduló után vált projektté: közérdekű muzeális gyűjteménnyé¹⁵, melynek legfontosabb tárgyait egy 2013-ban megnyitott, a világ hasonló, nagy kiállításaihoz bátran mérhető állandó tárlaton mutatja be az NJSZT.

Az NJSZT a civil szervezetek között egyedülálló anyagai és szakmai ráfordítással fejlesztési évről évre a Jövő múltja címet viselő Informatika Történeti Kiállítást, melynek megnyitása fontos társadalmi esemény volt – a megnyitó személy Marina von Neumann Whitman, Neumann János lánya volt, aki férjével, valamint az NJSZT vezetőivel, Alföldi István ügyvezető igazgatóval és Friedler Ferenc elnökkel együtt Áder János köztársasági elnöknel is látogatást tett.

7. kép: Marina von Neumann Whitman, Neumann János lánya és Muszka Dániel úttörő magyar kibernetikus az NJSZT Informatika Történeti Kiállítás megnyitóján, 2013-ban

¹⁵ <http://www.infmuz.hu/Gyujtemeny.htm>

A Társaság az intenzívebb kiállítási tevékenységét (vándorkiállítások, időszaki tárlatok) egyébként 2003-ban, a Neumann Centenárium Évben kezdte el – és 2016-tól ez az ismeretterjesztő küldetés ismét előtérbe került.

A jelenhez való alkalmazkodás az 1997 és 2010 közötti periódusban mást jelentett, mint 2010 után. Az ezredforduló körüli években terjedt el általánosan az internet és a mobiltelefon, előtérbe került az elektronikus ügyintézés, az intelligens kártyák, a digitális irodai alkalmazások világa. Az alkalmazói ismeretek nélkülözhetetlenné váltak a mindennapi élethez. Az ország felkészült az euroatlanti integrációra – belépés az EU-ba: 2004. május 1. – és a Társaság létfontosságúnak tartotta, hogy az állampolgárok felkészüljenek az információs társadalom kihívásaira is. Akárhogy is nézzük: a 2010-es években már az okostelefonok a legfontosabb IT-eszközeink, sőt, az egyéb okos eszközök, a Dolgok Internete, a robotika és a mesterséges intelligencia is olyan kihívások, melyekkel minden állampolgárnak szembesülnie kell. De a hazánk digitalizáltságához szükséges alapot továbbra is egyfajta digitális alpműveltség, a digitális kompetenciák jelentik.

A 2000-es évek elején a digitális írástudás katalizátorává vált az országban az NJSZT, mint az ECDL hazai vezetője. Hazánk fontos hatással volt a nemzetközi (ECDL, Európán kívül: ICDL) közösségre: Alföldi István először a nemzetközi irányító Board tagja volt, majd a minőségellenőrzésért¹⁶ felelős bizottság egyik kezdeményezője és 15 évig tagja. A Társaság kezdeményezte több új modul bevezetését is. Az első 19 vizsgaközpont már 1997-ben megkezdte működését – ezek száma 2005-re lépte át a 400-as határt. Az NJSZT a digitális írástudás terjesztését a határon túli magyar közösségek körében is támogatta, 2002-ben például a Máltai Szeretetszolgálat Beregszászi Járási Szervezete (Kárpátalja) alapított vizsgaközpontot.¹⁷

A 21. század első évtizedének végén a gazdasági válság érezte hatását, a 2010-es években pedig a hazai ECDL-nek ahhoz kellett alkalmazkodnia, hogy a magyar kormányzat jelentős mértékben átalakította az oktatás kereteit, központosított intézményi szereplőket hozott létre. Lényegében három strukturális átalakuláson ment át az oktatási rendszer, amely nagy problémákat okozott az egyes intézményeknek és a tanároknak is mind a közoktatás, mind a szakképzés területén.

A közoktatás teljes átszervezése, teljes centralizálása (KLIK¹⁸), majd decentralizálása, továbbá a szakképzés leválasztása és decentralizálása alapvetően, gyökeresen változtatta meg az iskolák lehetőségeit, ahol az önállóság megszűnése miatt a döntés-előkészítésben való elbizonytalanodás volt megfigyelhető. Az átalakulásokat igyekeztek ugyan a lehető legkevesebb megrázkódtatással levezényelni, de a digitális írástudás terjesztése is a kárvalottak közé tartozott. Az átalakulások ugyanis átmenetileg negatívan is hatottak, mert az iskolák számára eleinte a „tanórán kívüli” digitális írástudás terjesztés nem élvezett prioritást. Később az NJSZT kiváló kapcsolatokat épített ki az oktatási rendszer új szereplőivel is.

Ezzel együtt is a regisztrált hallgatók és a kiállított vizsgakártyák alapján is Magyarország stabilan a világ TOP10 országába tartozik: napjainkig több mint 500.000 magyar állampolgár vett részt az ECDL-ben. Az NJSZT jubileumi évében, 2018-ban a digitális

¹⁶ Az ECDL Alapítvány 1998-ban kérte fel a Neumann János Számítógép-tudományi Társaságot, mint az ECDL magyarországi jogtulajdonosát az Alapítvány minőségbiztosítási standardjainak kialakításában való közreműködésre. Forrás: Az elmúlt év legfontosabb ECDL eseményei, MI Újság, 1999. február, 2. old.

¹⁷ Kovács Erzsébet: ECDL vizsgaközpont átadása Beregszászon, Bereginfo 2002.február 26., szemlézi: MI Újság, 2002. március, 4. old.

¹⁸ Klebelsberg Intézményfenntartó Központ

8. kép: Laky Zsuzsi (Miss Europe), a 300.000. vizsgakártya tulajdonosa Alföldi Istvánnal és Damien O'Sullivannal, az ECDL Alapítvány igazgatójával, 2008.

kompetenciák ügyében hazánk két világraszóló eredményt is elért. Az IKT pedagógusoknak modul az oktatás-, míg az IT biztonság modul a társadalmi felelősség kategóriában kapott Best Practice-díjat az ECDL/ICDL-országok közel 150 országot számláló mezőnyében.¹⁹ Mindkét témakörhöz ingyenes tananyagot is hozzáférhetővé tett a társaság. Az elmúlt években az IT biztonság égetően fontos témakörét az ECDL-világon túl, az ismeretterjesztés lehető legtöbb eszközeivel, például az Európai Kiberbiztonsági Héten való részvétellel is közel kívánják hozni az átlagpolgárhoz.

A jelenhez való alkalmazkodásnak nemcsak a digitális írástudás terjesztése a része. Az NJSZT a civil társadalom iránti felelősségvállalásának tudatában 2007-ben országos mozgalmat indított Digitális Esélyegyenlőség néven. A DE! rövidítésű és saját logóval rendelkező, branddé váló mozgalom azt a célt tűzte ki, hogy rövid időn belül mindenki az információs társadalom tagja lehessen, a „számítógép és a világháló használatának lehetősége és képessége mindenki rendelkezésére álljon.”²⁰ Az NJSZT szövetséget ajánlott az államnak és a civil szervezeteknek, többek között az időskorúak, fogyatékkal élők, hátrányos helyzetűek felzárkóztatására.

A digitális írástudás és zászlóshajója, a hazai ECDL is része lett a DE! eszményének – hogy milyen sikeresen, azt a nemzetközi ECDL Alapítvány Social Inclusion Awardja bizonyítja (2010), melyet azért adományoztak, mert az NJSZT annak szentelte a munkája egy részét, hogy a számítógép- és internethasználat egészségügyi és szociális körülményektől és nemzeti hovatartozástól függetlenül mindenki számára hozzáférhető legyen.

¹⁹ <https://magyaridok.hu/belfold/rangos-nemzetkozi-elismerest-kapott-hazank-a-digitalis-keszsege-fejlesztesert-3070993/>

²⁰ A digitális esélyegyenlőségért, MI Újság, 2007. február, 10. old.

A Digitális Esélyegyenlőség egy fontos konferenciasorozat névadója is lett.²¹ A DE! konferenciák szervezője és az adott év tematikájának megálmodója minden évben Alföldi István. Az ingyenes – és online is követhető – konferenciák témái egyre inkább jövőorientáltak (robotika, MI, blockchain, önzetű autók, stb.).

A Társaság számára a jövő befolyásolása sokáig elsősorban a tehetséggondozásban nyilvánult meg. Az NJSZT tehetséggondozási rendszerében napjainkig több mint 300 000 diák vett részt. A Társaság tehetséggondozásért felelős alelnöke, Zsakó László egyben az 1999-ben megalakult Tehetséggondozási Szakosztály vezetője is. 2011 óta az NJSZT a Nemzeti Tehetséggondozási Tanács és a Versenyek Tanácsának tagja. A Társaság Neumann János Tehetséggondozó Programja regionális és országos foglalkozások, szakkörök, diákolimpiai válogatóversenyek és felkészítő táborok összessége. Az NJSZT a fő szervezője a diákolimpiai felkészítéseknek és rendezője a közép-európai diákolimpiáknak, többször volt házigazdája világversenyeknek – és a hazai versenyzők nemzetközi utazásait is támogatja, például az oroszországi Innopolisba. 2016-ban az NJSZT és az ELTE Informatikai Kar tehetséggondozási programja összeért, biztosítva a diákzszeniknek az átlépést az egyetem kutatás-fejlesztési tevékenységébe.²²

A tehetséggondozással mély összefüggésben, de azon is túlmutató módon egyre fontosabb feladat a robotikához való kedvcsinálás. Az NJSZT Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei területi szervezete – Simon Béláné vezetésével - 2007 óta szervezi a Magyar Ifjúsági Robot Kupát (MIRK), amelynek eredményeként megkezdődhetett a RoboCupJunior világversenyen Magyarország részvételi sorozata, az NJSZT fővédnökségével. A Társaság és az EduTus főiskola együttműködése révén pedig egy világverseny, a WRO Robotolimpia az európai országok közül először Magyarországon fog megvalósulni, 2019-ben.²³

Határon átvívelő program keretében robotika és mesterséges intelligencia tananyagfejlesztésbe is kezdett a Társaság – Alföldi István és Miltényi Gábor ügyvezetőigazgató-helyettes részvételével. A Grazi Műszaki Egyetem, az Osztrák Informatikai Társaság, a Burgenlandi Pedagógiai Főiskola és a Széchenyi István Egyetem együttműködésében EDLRIS²⁴ néven készülő tananyag már a jelenkor projektje.

A 2010-es éveket sok változás jellemzi: az infokommunikációs eszközök világában a fejlődés folyamatos, sőt az évtized második felére a fejlődés sebessége exponenciálisra váltott. A kihívások ennek megfelelően szédítőek, hiszen nemcsak arra kell a fél évszázados Neumann János Számítógép-tudományi Társaságnak felhívni a figyelmet, hogy – Neumann szavaival – „A fejlődés ellen nincsen gyógymód”, de arra is, hogy a fejlődésnek kockázatai és mellékhatásai is vannak. E küldetésben a nevében hagyománytisztelő módon még mindig „számítógép-tudományi”, de reményeink szerint e tanulmányból is látható módon annál szélesebb körben működő tudományos egyesület sok esetben kezdeményező szerepet vállal, de természetesen nincs egyedül.

Ne hallgassuk el például azt sem, hogy az NJSZT nemcsak az információs társadalom kiteljesedésének támogatója, de az azonos című folyóiratnak is²⁵.

²¹ Az összes konferencia előadásai elérhetőek az NJSZT Youtube-csatornáján (<https://www.youtube.com/user/NJSZT>), további információk: <http://njszt.hu/de/de-konferenciak>

²² <http://njszt.hu/neumann/hir/20160130/professzionalis-tehetseggondozas>

²³ <http://njszt.hu/de/hir/20171221/world-robot-olympiad-wro-vilagdonto-magyarorszagon>

²⁴ <http://njszt.hu/neumann/hir/20180307/mi-mindent-kell-tudnunk-%E2%80%93-edlris>

²⁵ Jelen tanulmány leadása után, de még a jubileumi évben megújult az NJSZT. A Társaság elnöke Dr. Beck György lett, az ügyvezető igazgató továbbra is Alföldi István maradt. Lásd: <https://njszt.hu/neumann/hir/20181105/megujult-a-neumann-tarsasag>

9. kép: Robotfoci a Magyar Ifjúsági Robot Kupa (MIRK) első focipályáján, Nyíregyháza, 2007.

A tanulmány elkészítéséhez felhasznált források: az NJSZT Évkönyvei, a Társaság levéltári jellegű dokumentumai (elnökségi emlékeztetők, közhasznúsági jelentések), az Informatikatörténeti Adattár anyagai. E tanulmány megírásakor Havass Miklós és Képes Gábor NJSZT-történeti kézíratait, továbbá az NJSZT50 kiállítás tablósorát (írta: Képes Gábor) elsődleges forrásként használtam fel, az ezekből való, gyakran szó szerinti idézeteket külön nem jelöltem.

Képes Gábor (1980) magyar nyelv- és irodalom szakos tanár, bölcsészettudományi informatikus. 2001-től az ELTE Bölcsészettudományi Kar (BTK) Bölcsészettudományi Informatika Önálló Program (BIÖP) demonstrátora, majd megbízott előadója. Később oktatási tevékenységét az ELTE BTK Informatikai és Könyvtártudományi Intézetében folytatja; jelenleg az ELTE Informatikai Kar megbízott előadója. 2004-től muzeológusként dolgozik az Országos Műszaki Múzeumban – 2009-től a jogutód Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum muzeológusa, számítástechnikai gyűjteményének kurátora. 2011-től 2014-ig műszaki muzeológiai osztályvezető, főmuzeológus, mellette 2012-től 2014-ig az Öntödei Múzeum megbízott múzeumvezetője. 2014-től a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet (MaNDA) főosztályvezetője. 2016-tól a NJSZT főmunkatársa. 2009-től az NJSZT Informatikatörténeti Fórum (iTF) alapító vezetőségi tagja.